

U odnosu na veličinu i snagu nesreće, bilo je vrlo malo suza pred neizbrojivim televizijskim kamerama. Uglavnom ženske suze, što je razumljivo zbog različitog načina i doživljavanja sreće i nesreće.

Muškarci su govorili o svojim proteklim životima kroz uspjehe u izgradnji, širenju i rastu kuće, pomoćnih objekata, okućnice: sve što sam napravio otišlo je u nekoliko sekundi. Kao da njihova djeca nisu ono što su napravili. Ali, djeca su otišla, tu i tamo se jave, dođu na nekoliko dana, žure svojim životima. Kuće su ostale sigurnost za starost.

Žene su plakale za životinjama, najviše za kravama koje su ih na više načina hranile, mlijekom, sirom, vrhnjem, telićima; i direktno, obrokom, i posredno, prodajom. Pojedine su javno plakale za psima koji su pobjegli, od straha, a možda im i nije bilo tako dobro kako je gazdarica zamišljala, pa dočekali trenutak da brisnu s nekom svojom, psećom, pričom.

Nitko nije javno pustio suzu za čovjekom, za ljudima koje su njihove kuće zatrpale.

Jedan od pet poginulih u selu Majske Poljane, nadomak Gline, ni po čemu nije bio moj. Po godinama otac mi, po razumijevanju prijatelj. U jednoj velikoj ličnoj nesreći on me jedini upitao: Kako si ti to preživjela. Upoznali smo se prije deset godina kad sam za organizaciju civilnog društva radila na projektu popisa žrtava rata u Hrvatskoj 1991-1995. Njemu je poginuo sin i nije dočekao da mu kosti budu pronađene. Sve na Baniji, kojoj je sada dao i sebe.

Sreli smo se mjesec dana ranije u jednoj glinskoj sajmenoj srijedi, maska i kapa utjecale su na pitanje – je l' me poznaš – odmah po glasu – kako ne, kaže – dođi na friške kobasice – čovječe, kako ću autom po onim rupama i vododerinama – a on došao biciklom. Ljeti mi je znao donijeti tek izmuženog, još toplog kozjeg mlijeka koje sam uvijek tretirala kao lijek a ne kao hranu. Ima i sad koze, ali – ne mogu, pobogu, Gajo, doći ću na proljeće, sačuvaj mi jednu suhu kobasicu – dogovoreno.

Dogovor je prestao vrijediti posljednjeg utorka 2020. godine.

Ovaj dio stvarnosti javna je suza odaslana za poginulima u banijskom potresu.

I dok građevinski stručnjaci procjenjuju da Banija u narednih 50 godina ima samo 10 posto vjerojatnosti ovakvog ili jačeg potresa, možemo si umišljati da smo mi, koji smo nedavni preživjeli, povlaštena generacija izabrana od zemljinog podzemlja. O nama se nikada neće imati šta puno reći. Kao da je jedna od naših životnih priča tek počela.

Naprimjer, ona mojih dragih Petrinjki. Sve tri sam upoznala u jeseni koja je tek minula. Spojile nas knjige. Ni jedna nije i nikad više neće biti u svom stambenom prostoru. Zrinka, agilna i istinska antifašistkinja koja za svakog partizana uvijek ima i nalazi pravu riječ i ne da ni slovo nikome protiv NOB-a. Još će mnogim drugovima govoriti na posljednjim ispraćajima. To je njena pobjeda. Slavica, snaha ugledne petrinjske familije, medicinska sestra, otišla za rodno Valjevo da bi pomogla u organizaciji dopreme medicinske pomoći iz Beograda i tko zna otkuda još, jer su odmah pitali kako bi i šta bi. To je njena pobjeda. Nevenka, nastavnica, u duši umjetnica, slikarica i kiparica, kuća za rušenje, u ateljeu sve polomljeno. Slikat će nove, nepredvidive i nikad viđene petrinjske motive, možda oblikuje u glini ili kamenu i podzemlje koje trese nadzemlje. To je njena pobjeda.

Učinilo mi se da je zacaklila suza za Banijom i u oku književnika iz Maribora s kojim sam se samo jednom srela. Zasvijetlila je u njegovim riječima: „Ovih dana intenzivno mislim na vas, jer živite u tom nesretnom trouglu ili na toj nesretnoj prelomnici gde se događa sve to. Koliko znam, to je od Boga napušteno područje. Slikali su napuštene kuće, kako se ruše, a nisu rekli zašto so ih ljudi napustili, tko ih je ošteti. Kao da su se odlučili počistiti to područje od ljudi, da ne bi bilo više nikakvih uspomena. Prodali su podzemlje bestidnim beštijama, da ga uništavaju bez milosti. Samo da bi se održala vrhuška. Eto tako. Samo sam vam hteo reći da suosećam s vama, da se nadam da niste bili pogođeni nesrećom in da vama stojim ob strani.“

Hvala Marjanu i svim marjanima ovoga svijeta koji su ovih mjesec i pol na Baniji.

(Jagoda Kljaić-Objavljeno u „Blicu“ 14. 2. 2021.)